

BOLKARDAĞ BÖLGESİNİN JEOLJİK EVRİMİ

FARUK ÇALAPKULU *E.Ü. Mühendislik Bilimleri Fak. Yer Bilimleri Bölümü Bornova, İzmir*

İncelenen bölge, Toros kuşağı içinde ve iç masifle sınırında yer alan, Bolkardağları ve kuzeyindeki Ulukışla havzasını içine alır. Bu tebliğ kapsamında bölgedeki çalışmalarımız yamsıra inceleme bölgesi çevresindeki araştırmalar da değerlendirilmiştir.

Güneyden kuzeye doğru nitelikleri farklı dört birim saptanır:

İnceleme bölgesinin en yaşlı birimlerini fuzulin'li permiyen kalkerleri temsil eder. Bu kayaçlar, marjinal deniz oluşumları olup (Argiriadis, I., 1975) Triyas yaşlı kumtaşı, kıltaşı ve daha sonra 1500 m. kalınlığa ulaşan Bolkardağ kalkerine uyumlu geçiş gösterir. Triyas sonuna ait formasyonlarda izlenen bitki kırıntılı kayaçlar, deniz tabanının bu devirde yükseldiğini belki de yer yer su üstüne çıktığını kanıtlar. Triyas sonundan üst Kretase'ye kadar süren devrede stratigrafik bir boşluk izlenir. İnceleme sahamız güneyinde bu devre ait kayaçların bulunuşu (Özgül N., 1976) Trias'tan sonra bölgenin evriminin diğer birliklerden farklı olduğunu ortaya koyar.

Bölgenin evriminde en sağlam verileri Alihoca ofiyolitik biriminin Kampaniyen sonrası üst Mestrihtiyen öncesi bindirme ile yerine konulmasını izle-

yen evrelerde görürüz. Bolkardağ birim ve ofiyolitik birim kayaçlarında, Kampaniyen'den sonra alt Lüttesiye'den önce oluşan yeşil şist ve glokofanlı yeşil şist fasiyesinde metamorfizma izlenir. Ofiyolitik birimin yerine konumundan sonra inceleme bölgesi su üstüne çıkmış ve karasal koşulların etkisine girmiştir.

Üst Mestrihtiyen denizinin Bolkardağların kuzeyini kaplaması ile bölgenin bir kısmı tekrar deniz altında kalır. Bu devirde altta çakıltaşları ile başlayan üste doğru rudist'li kireçtaşları ve marnlı kireçtaşlarına geçen formasyonlar oluşur. Alt Paleosen'de deniz kuzeye doğru çekilmiş, Horoz granodioriti Bolkardağlarında yerine konulmuştur. Buna karşılık orta paleosen'de Ulukışla havzasında flişle ara katkılı kalko-alkalen sonra alkalen denizel volkanizma geliştirmiştir. Fliş içinde Triyas ve üst Kretase yaşlı olistolitler, bölgenin bu devirde çok duraysız olduğunu vurgular. Volkanik işlev İllerdiyen'de biter. Bu devrede 60° -120° kırık sisteminin geliştiği görülür. Bolkardağ ve Ulukışla havzası Ba-Pb-Zn-Ag-Au maden yatakları, olasılıkla bu aşamada yerine konulmuştur. İllerdiyen'de Ulukışla havzasından güneye doğru ilerleyen deniz alt Lüttesiye'de Bolkardağların büyük bir kısmını kaplar. Bölge duraysız olup fliş oluşumları Eosen süresince devam eder. Üst Eosende, bölgede izlenen sıkışma ile bir taraftan Bolkardağ kırılma ve kıvrılma etkisi ile yükselirken Bolkardağ kuzeyindeki sedimanter örtü birimleri kuzeye git-tikçe yumuşayan kıvrımlar oluşturur. Kıvrımlarına tektoniğini kırılma tektoniği izlemiş olup bölgede bir taraftan güneyden kuzeye doğru bindirmeler (Koşan ekayı), diğer taraftan 20° - 90° kırılma sistemine bağlı büyük **atımlı** faylar (Ecemiş koridoru) oluşmuştur. Bu yapısal evreden sonra Ulukışla havzasına çekilen deniz oligo-miosende acı su niteliği kazanır. Bolkardağ'da kuvvetli bir aşınma karstlaşma ve 200 m'ye ulaşan Taraça oluşumlarına karşılık kuzeyde acı su formasyonları oluşur. Bu inceleme bölgesinin daha kuzeyinde ise miosen-kuaterner devirlerinde kalko alkalen volkanizma gelişir.

Bolkardağ bölgesinde izlenen bu jeolojik gelişim içinde, aşağıdaki gözlemler, evrimin levha tektoniği kapsamında ele alınabileceğini vurgular:

- 1 — Kalko alkalen volkanizma
- 2 — Yüksek basınç metamorfizması
- 3 — Melanjların oluşumu
- 4 — Fliş oluşumu
- 5 — Cevherleşme kuşakların zonalitesi.

Bu gözlemlerin ışığı altında tebliğimizin kapsamında bölgenin jeolojik evriminde levha tektoniği olasılığı da tartışılacaktır,